

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Год. XXI.

Септемврий — 1929.

Книга 7.

Фот. О. Barlellay

МАСИВА И ВЪРХА МОНЪ-БЛАНЪ

Подъ Aiguille du Goûter

фот. О. Barlellay

КЪМЪ ОБЕДИНЕНИЕ

Близо година откакъ започнаха между Българското туристическо дружество и Българската туристическа федерация разговоритъ за обединение на пръснатитъ туристически сили въ страната. Въпросътъ мина презъ много перипетии. Тръбваше да се преодолѣе напластеното недовѣрие, създадено отъ редъ условия, а най-много отъ недостатъчно познаване на дейцитъ помежду си. Естественото, макаръ и благородно съперничество, не допускаше да се признаватъ заслугитъ и на другитъ. Недовѣрието у по-старитъ идѣше най-много отъ недостатъчната закрепналостъ на новитъ дружества. Измина, обаче, доста време, въ което тѣ доказаха, че сж годни за самостоень животъ и че иматъ вѣрни разбирания за единъ творчески туризъмъ. Така чрезъ своитъ усилия и положителна дейность тѣ победиха недовѣрието и скептицизма у по-старитъ имъ събратя. Най-важното бѣ вече сторено. Останалото идваше само по себе си. Нѣмаше смисълъ да сжществуватъ успоредно две отдѣлни туристически организации съ еднакъвъ съставъ и съ едни и сжщи цели. Всѣки можеше лесно да схване какъвъ подеъмъ ще даде на движението едно обединение на туриститъ, каква планомерность ще легне въ тѣхната работа въ планината и срѣдъ обществото.

Преговоритъ, отначало мудни, бързо напреднаха, щомъ стана ясно, че има и у дветѣ страни добра воля за обединение и че не сжществуватъ

никакви принципи разликия въ нашитъ разбирания за туризма. Едно открито и честно разглеждане на въпроса разпрѣсна всички подозрения и всички останаха съ убеждението, че обединението ще се сложи на трайни основи.

Ц. Н-во на Б. Т. Д. въ редъ конференции изясни предъ клоноветъ въпроса за обединението и подготви нуждното измѣнение на устава отъ Ловчанския съборъ.

И трѣбваше човѣкъ да присжтствува на събора, за да види съ какво съзнание, дисциплина и единодушие се разглеждаха и приемаха измѣненията на устава, тѣй важни за организацията ни; трѣбваше да бжде тамъ за да почувствува съ какви симпатии и ентузиазъмъ бѣ посрещнатъ зовътъ на председателя за обединение и да чуе оня гръмъ отъ ржкоплѣскания, който изпрати думитъ на председателя на Б. Т. Ф. г. Е. Ивановъ, дошълъ да поздрави събора, за да се убеди, че първата и най-решителна стжпка за обединението бѣ вече сторена — нѣщо повече, че самото обединение въ съзнанието на всички присжтстващи бѣ вече фактъ свършенъ.

Формалната уставна пречка за приемане въ Б. Т. Д. на дружествата отъ Б. Т. Ф., като отдѣлни клонове е вече премахната. *Сега иде редъ на Българската туристическа федерация да направи втората решителна стжпка за да стане обединението.*

Нека се надѣваме, че дейцитѣ отъ Б. Т. Ф. ще оценятъ по достоинство сторената стѣпка отъ Б. Т. Д., ще взематъ частъ по-скоро нужнитѣ решения, ще сторятъ нужнитѣ прегрупирации, за да влѣзатъ дружествата имъ въ редоветѣ на Б. Т. Д.

Така ще се наредятъ всички добри туристи подъ свѣтлото знаме на „щастливца“ Алеко! Съ този свой жестъ дейцитѣ отъ федерацията

ще докажатъ не само своето високо съзнание за културното дѣло на туризма; съ това тѣ ще докажатъ още, че културнитѣ организации въ България сж надрасли по духъ партизанското сектантство, което разяжда обществения ни животъ, и най-после тѣ ще докажатъ, че сж готови винаги да се обединятъ подъ знамето на една чиста идея за да дадатъ своя приносъ къмъ културата на България.

Н. Галчовъ.

НА МОНЪ-БЛАНЪ

На софийскитѣ планинари.

Когато презъ дългитѣ зимни нощи, свити край огнището на Хижа „Алеко“, ставаше дума за висшитѣ прояви на планинарство и зименъ спортъ, мислитѣ ни неволно се носѣха къмъ тая дивна страна, станала вече класическа съ вѣчно снѣжнитѣ, красиви Алпи — Швейцария — и къмъ първенецътъ по височина въ стария материкъ — Монъ-Бланъ. И всѣки отъ насъ възжелаваше страстно да види тая чудна земя, която повечето, ако и не всички, отъ насъ познавахме само по картинитѣ що виждахме, по книгитѣ и описанията, що ни попадаха на рѣка и по разказитѣ на щастливцитѣ, които бѣха имали вече възможностъ да минатъ или поживѣятъ тамъ. Случи се така, че неуведомитѣ пѣтица на сѣдбата ме отведоха и мене въ Швейцария... Това за което нѣкога блѣнувахъ, стана действителностъ, а заедно съ това ми се явяваше случай да завладѣя поне за мигъ, царятъ на европейскитѣ планини. Съ тая мисль трѣгнахъ, съ нея дойдохъ и живѣхъ до скоро. Сега пакъ живѣя съ спомена си за него, върха на върховетѣ и съ надеждата да го споходя пакъ.

При пристигането си въ Женева зрителното ми поле се ограничаваше, поради мъглитѣ, що ревниво скѣпваха всичко въ сивитѣ си пазви, до близкитѣ, надничащи въ града, монотонна по профила си и съ незначителна височина планина — Salève и Voirons. Отъ време на време се провиждаше по между тѣхъ и единъ конусообразенъ връхъ, напомнящъ въ много отношения Тодоринъ Връхъ — le Môle. Напразно взора ми се мъчеше да пробие сивата преградна стена на мъглитѣ. И ето, че единъ день стана чудото. Разхождайки се сутриньта по кея, обърнахъ, по придобитиятъ навикъ, очи на юго-изтокъ. Въ далечината зърнахъ нѣщо призрачно, бѣлѣзникаво, сливащо неопредѣленитѣ си форми задъ тънкия воалъ отъ пари на утрешната мараня. Изтрѣпнахъ. Вперихъ погледъ наново и не го отдѣлихъ оттамъ до когато хоризонта не се избистри и вълшебното видение не придоби по-ясни очертания: Монъ-Бланъ. Блѣ-

стѣше той на изтокъ подъ яркитѣ лѣчи на сутринното слънце, мамѣше и ме канѣше при себе си. Но защо е толкова далече?

Месецъ августъ. Въ ваканция сме. Сега или никога! Следъ цѣла седмица прекарана въ трѣскави приготовления, на третия день отъ месеца, следъ обѣдъ, влакътъ ме носѣше къмъ Шамони. Страшна задуха; добре, че съмъ по гашета, надъ които ми се присмиватъ разни съмнителни „алпинисти“ (тукъ названието „туристъ“ е равносилно на обида за планинара). Обикновенъ пейзажъ на пресечена мѣстностъ, който уморява очитѣ. — Пжтувахъ самъ и ми е скучно: женеvскитѣ ми другари сж баби, необичащи планината, които всѣкога ми се надсмиваха на желанието ми, станало вече *idée fixe*, да възкача Монъ-Бланъ. Ж. п. станция Sallanches. Цѣлиятъ вагонъ ахна, почна да ея суети и трупа по прозорцитѣ: веригата на Монъ-Бланъ е цѣла предъ насъ, величествено строга, почти неприветлива. „Кжде е върха, кой е Монъ-Бланъ“? запитватъ отъ всѣкжде, а той, отъ непо-стижимата висота на ледения си тронъ, пренебрежително свежда тежкъ погледъ къмъ тая тѣлпа, която жандо ще се трупа въ Шамони около вперенитѣ, нагли очи на телескопитѣ, що го разсѣбличатъ и оскърбяватъ отдалече нахално дѣвственостъта му, що умѣятъ да тачатъ и почитатъ само възторжениитѣ му поклонници — планинаритѣ. Въ St. Gervais се прехвърляме въ бѣло-синитѣ вагончета на електрическата желѣзница, толкова характерни за французка Швейцария и подалпийска Франция. Веригата на Монъ-Бланъ се скрива. Пжтувахме срещу течението на р. Arve. Отъ ж. п. станция Les Houches отново можемъ да се любуваме, ако не на върха, поне на веригата му и глетчеритѣ, които на мѣста слизатъ почти въ долината. Следъ малко се провижда пакъ върха: ние сме въ Шамони. Бързамъ направо за бюрото на водачитѣ (*guides*), съ надежда да се присѣдина къмъ нѣкоя готова за трѣгване група. За сега такава нѣма, нито пакъ нѣкой отъ водачитѣ. Оста-

вихъ адреса на хотела си. Когато следъ вечеря излѣзохъ да се поразтъпча, бѣше вече тъмно. Гъмжеше отъ елегантенъ свѣтъ и луксозни автомобили и азъ, по гашета, всрѣдъ тѣхъ.

„Барабаръ Петко съ мжжегъ“!

Горе нѣкъде блѣщукаше свѣтлината на нѣкакъвъ хотелъ, а върхътъ и веригата отъ всевъзможнитѣ „Aiguilles“ (игли), надвесени и като че ли готови всѣки мигъ да се сринатъ съ дива сила надъ тоя нищо и никакъвъ мравунякъ отъ хора, спятъ, завити въ сиво-синкавата плащеница на нощта. Вълшебна картина, на която околото се не насища. Прибирамъ се въ стаята си и си лѣгамъ, но следъ малко бивамъ събужданъ отъ водача. Младъ 28-годишенъ човѣкъ, истински планинецъ, шампионъ на ски въ Франция за последнитѣ три години — Martial Payot по име. Уговаряме маршрута: презъ Grands Mulets или презъ Aiguille du Goûter? Спираме се на последния, едно защото има друга голѣма група, която щѣла да върви

фот. А. Lugon

Заслонътъ на Aiguille du Goûter (3835)

презъ тамъ и евентуално, при нужда, ще ни помага, и второ, защото въ хотела Tête Rousse е било несравнено по-евтино отколкото въ Grands Mulets. Тръгваме следния денъ въ 1 часа следъ обѣдъ.

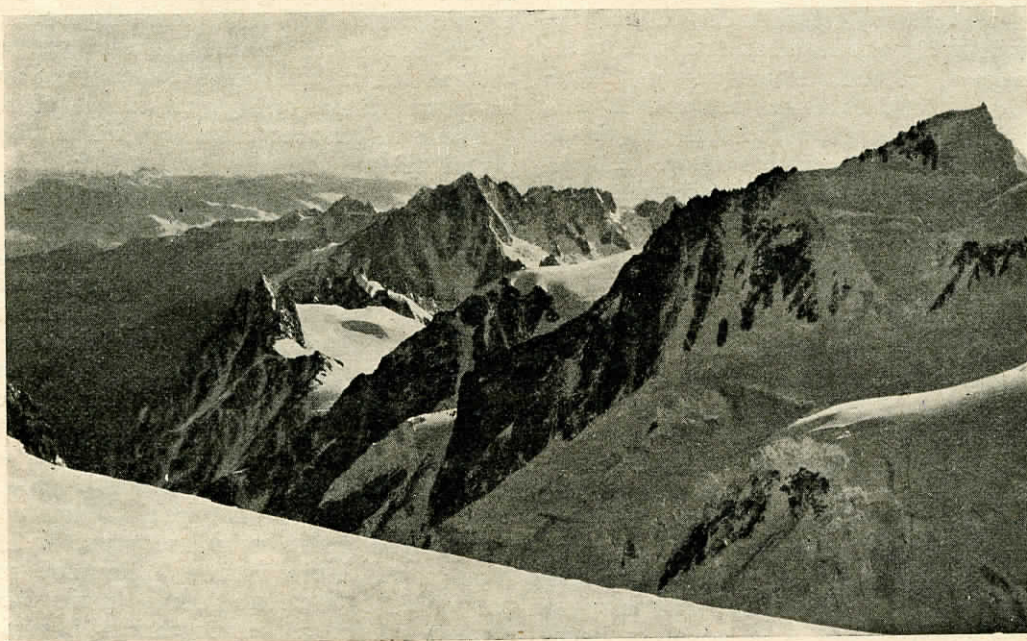
Съ влака обратно въ St. Gervais и оттамъ съ жбчатата желѣзница до станцията Glacier de Bionnassay (около 2200 м.) — разноски около 100 фр. за двама ни. Отъ последната до хотела Tête Rousse (3017) пеша презъ островърхи и нахвърляни въ безпорядкъ скали, по доста добре очертана пѣтека — за 1¼ часа. На височината на хотела нагазихме въ вѣчнитѣ снѣгове. Отсреща ни е Aiguille de Bionnassay, а по между насъ и нея, едноименния глетчеръ. Половина часъ следъ насъ пристига голѣмиятъ керванъ, около една дузина планинари отъ Martigny, Швейцария. Хоризонтътъ е забуленъ отъ завеса тъмни обалци, разсичана отъ време на време отъ мълнии. Слънцето залѣзе кърваво-червено. Обща загриженостъ за времето.

Събуждатъ ни въ 2 часа сутринта. Първата ми работа е да се види какво е времето — голѣма промѣна отъ вчера нѣма. Реши се да се върви до Aiguille du Goûter и, стигнали веднажъ тамъ, да прелоставимъ по-нататъшния си пѣтъ на Божията промисълъ. Водачътъ ми е пръвъ, азъ непосредствено следъ него, на пѣтъ къмъ „Голѣмия Коридоръ“, както тукъ наричатъ улейтъ, които се спускатъ отъ върховетѣ. Цѣлиятъ е заснѣженъ. Отвесътъ е доста голѣмъ, но въ старанието си да не изоставямъ назадъ, устремилъ погледъ въ клатушката се, споредъ крачката, ту на лѣво, ту на дѣсно свѣтлина отъ фенера на предшественика ми, азъ едва при единъ малъкъ отдихъ можахъ да констатирамъ, че неприятното, пѣкъ и опасно, чувство на „виене на свѣтъ“, което поради четиримесечния ми градски, затворенъ животъ очаквахъ да ме върхлети, бѣше вече, незабелѣзано, преминало. Почна да снѣжи. Дочакахме голѣмия керванъ. Следъ малко съвещание реши се да се отиде на всѣка цена до подслона Aiguille du Goûter и оттамъ да се продължи само при хубаво време. Коридорътъ отдавна вече е минатъ и ние се катеримъ по скалистия гребенъ на върха. Колкото повече напредваме, толкова повече отвеса става по-голѣмъ и катеренето по-трудно. Снѣгътъ вальше доста силно, на мѣста чупливата и слаба скала бѣше заледена и трѣбваше да се очисти съ пикела и опипва внимателно при изтеглянето по нея или слагането на крака. Payot се катери бързо като коза все въ зигъ-загъ, та при евентуално срутване на камъкъ, линията на падането му да не попадне върху находящитѣ се подъ насъ съизлетници. При все това, обаче, камъни се ронѣха и търкаляха, а една порядъчно голѣма плоча неусѣтно се изплъзна подъ крака ми и, презирайки усилията ми да я задържа, префуча като стрела на една педя само надъ главитѣ на опашката на кервана. Разнесе се викъ: „Caillou“ (камъкъ) и находящитѣ се на пѣтя му можахъ о време да се снисятъ. Горко томува, когото би ударилъ! — Последнитѣ десетина метра на гребена, макаръ и най-стрѣмни, бѣха изминати на бързо и когато се намѣрихъ на чистъ отъ скали снѣгъ, малко подъ върха на „иглата“ въздъхнахъ съ облекчение. Защо бързахме толкова и не бѣше ли по-разумно, както обикновено го правятъ, да се вържемъ?

По оставенитѣ отъ водача стѣпки се запжтихъ къмъ хижата построена на юго-западната скалиста страна на Aiguille du Goûter (3836 м.), до самиятъ рѣбъ на скалата. Несвикналиятъ на алпийската хижна архитектура ще се пита доста кжде е входа и ще го намѣри тамъ, кждето никакъ не очаква — къмъ бездната! За влизане въ хижата се минава по единъ тѣсенъ тротоаръ отъ суха зидария, издигнатъ около хижата, надъ пропастьта. Малко неудобно, наистина, но затова много практично, защото се избѣгва затрупването на входоветѣ съ снѣгъ. Всички хижи по масива Монъ-

Бланъ, които видяхъ сж строени горе-долу така, за всѣки случай нито една на завѣтъ, а все на открити за вѣтъра скали, кждето снѣгътъ трудно се задържа. (На вниманието на хижестроителнитѣ комитети!) Въ заслона заварихме четирима души нѣмци, (отъ тѣхъ една жена), които, предишниятъ день, сж се били напразно опитали да възкачатъ върха и сега, поради липса на провизии, се готвѣха да слѣзатъ въ тотела Tête Rousse. За цѣлѣта бѣха се навързали съ вжжета, безусловно необходими, ако не за качването, то поне за слизането по гребена. Въ групата имъ се числеше и единъ, почти ослѣпѣлъ другаръ, който неблагоприятно е ходилъ, при силно слънце, по снѣга безъ цвѣтни очила. Хората отъ голѣмия керванъ се прибиратъ единъ подиръ другъ въ заслона, а заваренитѣ

презъ следующия день, ще трѣбва да се върнемъ. Решенъ съмъ, обаче, да чакамъ тукъ до тогава до когато се оправи времето и да не се връщамъ безъ да ида до Монъ-Бланъ: кой знае дали ще имамъ другъ пжтъ случай за изкачването му! Цѣлиятъ следъ обѣдъ мина въ разказването на несчастни случаи, жертва на които сж станали стотици хора, както знаменити алпинисти, така и неподготвени и самонадѣяни любители. Беседващитѣ ги знаеха почти всички, въ подробности, които понѣкога повдигаха спорове между тѣхъ. Изреждаха се много имена, чужди и непонятни за мене, чужденеца на тия планини, но близки и святи за събеседницитѣ ми, които въ много случаи извикваха възторга имъ при спомена за особенното изкуство и неустрашимостъ на нѣкой покойникъ, заги-

L'Aiguille Verte и Mont Maudit съ фонъ Berner Oberland

фот. О. Barlellay

нѣмци я напушатъ. Снѣгътъ се сипе, а вѣтрътъ яростно удря стъклата на дветѣ прозорчета. Богъ да имъ е на помощ. Следъ малка почивка и увѣрението на водачитѣ, че изкачването презъ тоя день на Монъ-Бланъ е изключено, още трима отъ голѣмия керванъ се вързаха, сбогуваха и поеха обратния пжтъ — на следния день трѣбвало да се яватъ на работа. Мене пѣкъ като че ли ме втресе и азъ се гуша подъ одеалата. Въ полудрѣмка чувамъ какъ бурята вилнѣ навънъ и мисълта ми съпровожда слизашитѣ...

Къмъ обѣдъ снѣгътъ бѣ засипалъ източното прозорче и отъ тамъ лесно се черпѣше снѣгъ за спиртника, за вода. Ядохъ неохотно, почти на сила. Настроението на всинца ни е подъ нула при мисълта, че, бидейки на нѣколко само часа отъ върха, при евентуално продължение на бурята и

налъ всрѣдъ ледоветѣ или раздранъ отъ скалитѣ. За нѣкои тая игра съ смъртта може да бжде лудостъ, но за алпиниститѣ не е освенъ благородния рискъ, съпровождащъ „занаята“. Нѣкои подробности въ разказитѣ наистина правѣха да настрѣхвватъ човѣку коситѣ, и тогава неволно се запитвахъ: „нѣматъ ли първитѣ право“?

Между това снѣгътъ бѣ престаналъ да вали, бурята постепенно стихваше и слънцето се мжчеше да пробие мъглитѣ. Въ заслона ставаше все по-свѣтло и по-свѣтло и неведнажъ се чуваха възклициания: „Слънцето, слънцето!“ Най-сетне то възтържествува. Привечеръ мъглитѣ паднаха подъ насъ, образувайки грамадно море отъ облаци, които на вълни шарѣха на горе, на долу и въ страни, споредъ капризното направление на вѣтъра, който, изглежда, още не бѣ утихналъ въ низината.

На изтокъ се виждаше бѣлоснѣжниятъ купенъ на Dôme du Goûter (4304 м.), чието възлизане ни предстоеше на следния день, а отсреща блѣщеше, подъ хоризонталнитѣ лъчи на захода Aiguille du Bionpassay (4052 м.). Страшнитѣ му ледени отвѣси бѣха на мѣста разцѣпени или образуваха грамадни прагове и вълни, всрѣдъ които се откряваше, тукъ-тамъ, по нѣкое парче назжбена скала. Водачътъ ми обяснява какъ става изкачването на тоя непривѣтливъ, леденъ връхъ отъ тая му страна. Нищо невъзможно нѣма, значи, за крилатия човѣшки духъ! Мъглитѣ покриваха почти цѣлия хоризонтъ, съ изключение, може би, на Pointe Percée, Pointe Blanche и Pointe du Midi високитѣ точки на които изплуваха като малки островчета на западъ, където се топѣше и умираше постепенно деньтъ. Следъ малко слънцето се търкулна задъ гонещитѣ се вълни отъ облаци, оставяйки надъ тѣхъ грамадно свѣтлинно поле, сияещо въ пурпуръ и злато. По едно време въ тъмната завѣса отъ облаци блѣснаха две огнени очи, фароветѣ сѣкашъ на влакъ, който бърза въ нощта къмъ неизвестна целъ, и всичко отново се потопи въ мракъ. Надъ насъ заблѣщуваха звѣздици, звънещи въ своята самота всрѣдъ всемира.

Съ ужасъ слушахъ въ неспокойния си сънъ какъ вѣтѣра свисти навънъ: „има си хасъ времето и утре да е лошо!“ Прогностиката, която се направи преди лѣгане ужъ сочеше къмъ благоприятно време, но тукъ то е капризно и непостоянно, като свѣтска дама така, че човѣкъ на всичко трѣбва да е готовъ. Въ 4 часа сутринята бѣхме на кракъ и, следъ малка закуска, тръгнахме приземи. Очаквахме кой знае какъвъ студъ, бѣхме се завили цѣли, сложили хартия подъ чорапитѣ, наушницитѣ и якитѣ, а въ действителностъ времето бѣ сравнително меко. Наистина прѣститѣ на краката премръзваха отъ време на време и ние бѣхме принуждавани да ги мърдаме, вътре въ обувката, едновременно съ краченето ни на горе. Отъ сношната мъгла нѣма нито поменъ. Надъ и подъ насъ е чисто. На изтокъ се сипва зората, а долината съ Шамони и отсрещнитѣ планини се виждатъ като на дланъ, но сж още въ полумракъ. Слънцето ни поздравя на заснѣжения гребенъ свързващъ Aiguille du Goûter съ едноименния купенъ (dôme). Стрѣмнината и по двата склона на гребена е доста отвесна, но за насъ почти несъществува, защото всѣки е забилъ погледъ въ следитѣ оставени въ прѣсния снѣгъ отъ предшествувачитѣ. Вързани сме на три вжжета — две отъ по четирима души и третото, нашето, отъ трима: взехме на заемъ единъ човѣкъ отъ голѣмия керванъ, защото, пжтуването, вързани по двама е опасно. Срѣщатъ се цѣпнатини, които водачътъ на първото вжже заобикаля. Най-сетнѣ изкачихме купена. Предъ насъ се откри широката и разнообразна картина на всевъзможнитѣ aiguilles, които красятъ като драгоценна дантела веригата на Монъ-Бланъ. Зоната на цѣпна-

натинитѣ бидейки измината, поканиха единъ тиролски гидъ, който бѣше тръгналъ ужъ самъ, но вървѣше все последенъ по готови стѣпки, да мине напредъ, за да поправи и той пжртина изъ прѣсния снѣгъ. Напразно, защото отъ тукъ на горе повърхността бѣ вече заледена. Отсреща ни се пери въ синия лазуръ връхътъ, а подъ него сж се свили обсерваторията и заслона (4362 м.), наречени, на името на учредителя имъ, Vallot. Достъпна на планинари въ обсерваторията е забраненъ. Казвахъ, че е била много комфортно мебелирана: послана е била съ персийски килими! Заема доста голѣмо пространство. Малко надъ нея, въ дѣсно на една скала е построенъ заслона. Пъленъ е съ снѣгъ, но бѣ далъ, въпреки това, подслонъ на трима италианци, които поради лошото време сж били принудени да прекаратъ предишната нощъ на палатка подъ самия Монъ-Бланъ. Това струваше, обаче, на единъ отъ тѣхъ, тръгналъ лошо екипиранъ, премръзването на краката и ржцетѣ му, които той, въпреки всички предупреждения, продължаваше да пече на слънце: „така му било хубаво“. Нека му мисли!

Почивка, придружена съ малка закуска. Ядохъ съвсемъ малко, защото продължавамъ да чувствавамъ общо неопредѣлено неразположение. Стѣгаме върху обувката си котки, необходими за изкачването на последнитѣ 500 м., които сж само ледъ. Безъ котки всѣка крачка би трѣбвало да се копае съ пикела и човѣкъ пакъ би се чувствувалъ несигуренъ при голѣмитѣ отвѣси, които предстоятъ да се минатъ. Тръгваме. Стрѣмнината по Petite Bosse и Grande Bosse („гърбица“) е доста голѣма, а повърхността имъ е ледена. Отстрани главоломни спусъци. Водачътъ ми бърза, настига и заминава тръгналитѣ предъ насъ две вжжета. Напредъ е самъ тиролскиятъ водачъ. Настигаме го и вървимъ непосредствено следъ него. Азъ правя сврѣхъ-усилия да не изоставямъ назадъ — български инатъ. — Диша се трудно и често. Нѣщо като че ли ми натиска гърдитѣ и азъ се разкопчавамъ все повече и повече, но и това не ми помага. Пълзимъ вече по Mauvaise Arête („лошиятъ хребетъ“), който тая година не е „лошъ“, защото отъ самия скалистъ хребетъ нѣма нито слѣда и снѣгътъ е образувалъ точно по вододѣла, широка около половинъ метъръ площъ, по която лесно се върви на горе. Имало години, казваха водачитѣ, когато хребета не е могълъ да се минава освенъ ездикомъ. Слава Богу, че тая година не е така, защото при врѣхлетелата ме отпадналоостъ не зная какъ бихъ го миналъ, тогава, когато склоноветѣ му и отъ дветѣ страни, особено лѣвиятъ, сж вратоломно отвесни, при дълбочина около 3000 м. Тамъ е загиналъ нѣкой знаменитъ водачъ, отъ когото не е останало ни следа. Съ коткитѣ, обаче, се върви твърде лесно, а самото вжже кара човѣка да се чувствува така сигуренъ, като че ли върви по асфалтирана улица, а не висящъ, на половинъ

метър широк езикъ, между небето и земята. Не че то е действително кой знае каква опора, особено като се има предъ видъ бързия ни и нехаенъ ходъ, при който, въ случай на нещастие, падналиятъ би повлекълъ неминуемо следъ себе си и другитъ, но самото му виене предъ краката на човѣка вдъхва куражъ, самообладание и решителностъ. Има случаи, обаче, когато вжжето е единственъ надежденъ другаръ, помощникъ и спасителъ, особено за тия що могатъ умѣло да си служатъ съ него. Внушението упражнява и тукъ магическата си сила. Но и самъ човѣкъ лесно се приспособява къмъ околната обстановка, свиква съ опасността като необходимо зло и обикновено нещастнитъ случаи се дължатъ на нехайностъ, на

мимолѣтното си положение на най-високостоящи хора въ Европа, вмѣсто нетърпеливото шарене околоръстъ на жадния ни за впечатления погледъ, любознанието зае авторитетно припадащото му се мѣсто. На върха е топло и приятно, слънцето весело грѣе, а вѣтъра едва-едва милва зачервениятъ ни лица. Забивамъ пикела си въ снѣга на височина удобна за сѣдане и отъ висотата на тоя си неудобенъ тронъ въ царството на вѣчнитъ снѣгове поглъщамъ жадно съ погледъ велѣлѣпното, що се шири наравно и подъ мене въ всички направления и слушамъ водача си, който, изправенъ задъ мене, ми изрежда наименованията на лабиринта отъ планински вериги. Почваме отъ юго-западъ: les Alpes du Dauphiné съ върховетъ — la Meige

Пристигане на Монъ Бланъ

фот. О. Barlellay

надценяване силитъ, на вироглавство или най-сетне на фаталитета.

Но ние сме вече на широкия лобъ на Монъ Бланъ, по който се ходи свободно: дълго люлѣната мечта е вече действителностъ! Най-силното чувство, което на първо време изпитвамъ, е това на самозадоволство поради постигането на целта. Идва следъ това радостта отъ изненадата, която ни донесе хубавото време, тогава когато всички бѣхме загубили надежда и къмъ нея се напластяватъ полека-лека чувства, толкова сложни и различни по количество, съставъ и интензивностъ, че човѣкъ се питаше на кое по-рано да отдаде нервната възбуда, която бѣ обхванала всинца ни, които съ изключение на водачитъ и носача, за пръвъ пѣть се качвахме на Монъ-Бланъ. (4807 м.).

Следъ като се поуспокоихме и свикнахме съ

la Barre des Ecrins и les Agneaux; Monte Viso, le Grande Paradis, Grivolat долината на р. Aoste Monte Rosa, le Cervin, Mischabel, който брои единадесетъ можщи върха и служи за вододѣлъ между долините Derauld и Sasse; la Dente Blanche Идва следъ това цѣлиятъ В гner Oberland, който заслужава да се пропътува специално, даже и по долините, съ всевъзможнитъ му върхове, наричани Hörner — Weisshorn, Breithorn, Matterhorn и т. н.; la Dent du Midi, открояваща въ синия лазуръ профила си на грамаденъ конусъ съ отрѣзанъ нажбенъ върхъ. Езерото Léman не се вижда, но мѣстонахождението му лесно се отгатва поради покривалото отъ водни пари, що се носѣха надъ него. Не видѣхме нито Женева, нито находящитъ се надъ тегъ: Salève и Voirons. Веригата на Юра сжщо бѣше забулена въ утрешната мараня. По-от-

самъ цѣла редица отъ по-ниски планински вериги, тъмниятъ видъ на които, при наличността на толкова могъщи тѣхни съперници, носители на отличieto за височина — вѣчнитъ снѣгове, неволно отблъсватъ погледа ни. Идва редъ на самата верига на Монъ-Бланъ: Mont Dolent, Triolet и всевъзможнитъ Aiguilles: Courte, Droite, Verte, du Char-donnet, Charmos, du Plan, du Midi, le Crépon, Mont Blanc du Tacul (4248), Mont Maudit и ита-

Леденъ блокъ

фот. André Lugon

лиянскиятъ Монъ-Бланъ, прекръстенъ напоследъкъ Benito Mussolini и т. н. На юго-изтокъ отъ тая верига: Aiguille du Gant, le Grand St. Bernard, прочутъ по прохода си и най-дългия тунелъ, масива Trait-la-Tête (3911) и т. н. Уморихъ се да слушамъ безконечния поменикъ отъ вериги, върхове и долини. Предпочитамъ да гледамъ, да се възхищавамъ и наслаждавамъ отъ страхотнитъ зжбери, игли, купени, вериги, — цѣлата панорама, която се разстила околоръстъ и представлява при разкошното слънчево освѣтление и ясни августовъ день, рѣдка по великолѣпieto си картина, която поради грамаднитъ си размѣри, голѣмото си разнообразие и богатството на багри, тонове и нюанси мжно се запечатва въ паметъта. Приличамъ на

скжперникъ, който, намѣрилъ се неочаквано предъ грамаденъ купъ драгоценности и злато, бърка съ дветъ ржце въ него, преобрѣща го, остава монетитъ и зърната да текатъ между прѣститъ му, но, не знаейки на какво по-рано да спре вниманието си, губи истинското си удоволствие. Зрѣлището, рѣдко по предметъ, по просторъ, по разнообразие и по красота и вѣликолѣпие, бѣ достойно за четката на нѣкой голѣмъ майсторъ, но то като че ли е само празникъ за очитъ ми — душата ми, сърдцето ми нѣкакъ си сж нѣми, безучастни. Кжде е възторга, който чувствувахъ, сладкото чувство на истинска, чиста радостъ и душевна наслада, които изпитвахъ, когато зърнѣхъ: отъ Черни-Врѣхъ — стария Балканъ или веригата на Рила, съ всичкитъ ми познати и тѣй близки очертания на нейния профилъ; отъ Мусалла — гордия Пиринъ; отъ Елъ-Тепе — Рила, Осогово, Бѣласица, Шаръ, цѣла наша, въпреки всички договори, Македония? Никакво безгранично, искрено вълнение, никаква дълбока тжга, никакъвъ копнежъ! Гледамъ, но като че ли нѣкой другъ, а не азъ, гледа и очитъ ми му служатъ само като срѣдство, оржие. Никога не можехъ да предположа, че природата може да ми се стори толкова чужда. Липсата на близкъ другаръ, обстоятелството, че излизахъ за прѣвъ пжтъ изъ Алпитъ, съ които не съмъ свързанъ съ какъвто и да било споменъ, или, общото ми неразположение не играеха ли тукъ главна роль? Или привързаностъта ми къмъ всичко близко, родно, наше действително упражнява такова силно въздействие върху ни, което до тоя моментъ азъ и не подозирахъ? Всички градове въ чужбина, презъ които съмъ минавалъ или въ които съмъ живѣлъ, повече или по-малко, не можахъ до сега да събудятъ у мене тжгата и копнежа по родината. Трѣбваше да ида всрѣдъ планината за да ме обхванатъ тая тжга и тоя копнежъ!

При все това доста неохотно трѣгнахъ на долу. Водачътъ е сега последенъ. Сливанетоъ съ коткитъ става съ „пача“ крачка, като краката се слагатъ на възможно по-голѣмо раздалечение на широчина, така, че да се избѣгва преплитането на коткитъ и съпроводеното съ това падане. По тоя начинъ тѣлото се клати на лѣво-дѣсно, споредъ крачката, и вървежа наподобява много тоя на паптицѣ. Минаваме внимателно La Mauvaise Arête, а останалиятъ пжтъ взехме почти тичешкомъ. Коткитъ сж великолѣтно приспособление и държатъ здраво. На срѣдъ пжтъ до заслоня Vallot срещнахме двама отъ италянцитъ, които изкачваха, на свой редъ, върха. Предложихме имъ сушени сливи. Азъ изядохъ нѣколко сушени кайсии, но стомахътъ ми веднага повърна всичко, което бѣ приелъ отъ сутринъта. Организмътъ ми се бунтуваше. Дали това се дължеше на пресилването ми, следъ четиримесеченъ седящъ животъ, на лошата храна, която ми сервираха въ Шамони или на въздействието на разреzenia, при голѣмата височина, въздухъ? Во-

дачът ми го отдаде на последната самопричина, а аз съм по-скоро наклонен да го отдам на съвокупността от всички тия причини. Не мога да кажа, че ми беше много зле, но отпадналостта ми се засили. Мъчи ме адска жажда и аз гълтам по малко сняг. През цълия ден нищо не хапнах. Спряхме малко при заслона Vallot. На италианецът, който не беше послушал съветите да не си пече измръзналите членове, ръцете и краката бяха се преобърнали въ рани и течеха. Какъ и дали ще може да слезе?

Натоварихме раниците си и продължихме, без котки, слизането си през Dôme du Goûte за Grand Plateau, държайки северо-източна посока. Цепнатините се срещат все по-често и по-често. Стигнахме на „големия плато“, водачът ни посочи пътят по който въ сжия тоя августов ден 1786 год. Balmet за пръв път е изкачил върха (тоя път, наречен през Roshers Rouges е сега запрътен за водачите) при преминаването на цъпнатините първият изпитва, крачка по крачка, съ пикела здравината на „мостовите“ (покритите съ сняг части на цепнатината) и стъпвайки леко, без каквото и да било спиране, ги минава бързо. Минаването им става по единично, като другите внимават да не би той да хлътне, за да вземат о време мърки за изтеглянето му. Слънцето пече безпоощадно върху тила ни. Свличаме излишното облъкло. След малко се провижда станцията на телевъздушната железница. Хотелът Grands Mulets още е закрит за насъ. Следвайки направлението дадено от водача, стигнахме до едно място, където стихията беше преоборила обикновената пътека въ дълбок праг, граничащ по въ дъсно съ голъма бездна. На лъво пъкъ се беше надвисила блата смърт въ формата на ледени блокове, наречени séracs които, като че ли държейки се на косъм, грозеха всеки миг да полетят на долу. Докато водачът ни размисляше кой път да хванем, настигна ни второто вжже, начело на което беше носача, по-младъ брат на водача ми. Виждайки, че въ направлението, което бяхме първоначално избрали, няма изходъ, той съ решителността на младежта зацъпи снега право под тия ледени блокове. Братъ му изтръпна, но беше принуден и той да последва примъра му, като предупреди и дветъ вжжета, че тръбва да се прекоси по възможност най-бързо разстоянието по съто съ изпадали, под собствената си тежест или поради влиянието на атмосферните условия ледени блокове. Всеки тръбваше да знае, че простото ехо от по-силенъ човъшки глас можеше да събуди спящата стихия. Намъри се, въпреки това, единъ от второто вжже, който като че ли не искаше да съзнае критичното ни положение и съ виковете си изкарваше всинца ни вън от кожата ни. Цъли десетъ страшни минути се въртяхме изъ ледената морена, озъртайки се от време на време боязливо към скрития и коваренъ смър-

тенъ врагъ, докато най-сетне съ облекчение се намърихме вън от пояса на поражението. Безпокоеше ни сега преминаването на третата група, която беше доста назадъ. Опасенията ни се оправдаха, защото следъ като бяхме загубили отъ очи фаталните ледени навеси, единъ силенъ гръмъ разцъпи въздуха. „Чухте и разбрахте ли, че тоя път ефтино се отървахме“, каза водачът ми. „Лавината работи“. Ние вече бяхме въ безопас-

фот. А. Лугоп

Г. Столтовъ съ своя водачъ на в. Монъ-Бланъ

ность, а третото вжже, знаемъ, е много назадъ. При пристигането си въ хотела Grands Mulets тъ ни съобщиха, че блокове отъ по два и повече кубически метра сж се търкаляли точно по оставените от насъ следи. Съжалихъ, обаче, че не можахъ да зърна картината на рушания се и търкалящ се ледъ. Сигурно ще да е било едновременно и страшно и импозантно! След безброй серпентини, поради честите пукнатини, успяхме най-сетне да се доберем до Grands Mulets. Построенъ върху една скала, която изплува като островъ всрѣдъ ледения океанъ, хотелът се достига чрезъ катерене по скалата. Няма пътека, но за удобство на пътниците е опънатъ по скалата тель за придържане.

На перилата на малката площадка предъ постройката сж накацали десетина водачи и носачи, които отвръщатъ студено на поздравитъ ни. Хотелтъ е доста голѣмъ, но е ужасно скъпъ: бутилка лимонада струва 10 фр. Едно преношуване съ водача, би струвало, заедно съ храната 200—300 фр. Ако човѣкъ се храни отъ раницата, плаща, на хранене, по 12 фр. За „заеманото мѣсто“. Всѣко послужване съ сервизъ се плаща. Въобще не е лъжица за нашата уста. А мене ме мжчи жажда, като че ли съмъ въ пустиня Сахара.

Следъ малкъ престой се връзваме отново и тръгваме. Снѣгътъ се топи усилено и открива натрупания отъ вѣкове ледъ, добилъ твърде неприятенъ за гледане цвѣтъ. Пжтеката е стрѣмна и на мѣста опасна: едно непредпазливо подхлъзване и човѣкъ може да се намѣри въ дъното на нѣкоя цѣпнатина. Липсватъ естествени мостове по леда и затова презъ по-широкитѣ цѣпнатини, на нѣколко мѣста, сж спружени обикновени дървени стѣлби, безъ перила. Една отъ тѣхъ, най-дългата, е при слизане, доста опасна, защото е почти отвѣсна, самата пжтека що води за нея е стрѣмна и хлъзгава и човѣкъ рискува да падне въ цѣпнатината преди още да е докосналъ стѣлбата съ крака си. Тая гледка на зѣйнаи, черни дупки, готови всѣки моментъ да погълнатъ човѣка, постоянното напрежение, съпровождащо преминаването имъ и честото прескачане на по-тѣснитѣ цѣпнатини ни се втрѣсватъ и азъ купнея да стѣпя по-скоро на твърда почва. Краятъ приближава. Между това отъ коридоритѣ (улеи) на Aiguille du Midi на два пжти се сриваха малки снѣжни лавини, подобни на които бѣхъ виждалъ и по нашия Пиринъ, та нѣкакво особено впечатление не ми направиха. Подъ тѣхъ, по протежение на едно пространство отъ около 300—400 метра се търкаляха и прекосваха пжтеката ни порядъчно голѣми камъни. Спрѣхме се да си починемъ и следъ това на единъ дѣхъ, почти тичешкомъ минахме благополучно и това последно премеридие.

Ето ни въ станцията на телевъздушната желѣзница, кждето стотици очи на охолнитѣ обитатели на Шамони, дошли да погледатъ отблизо Mer

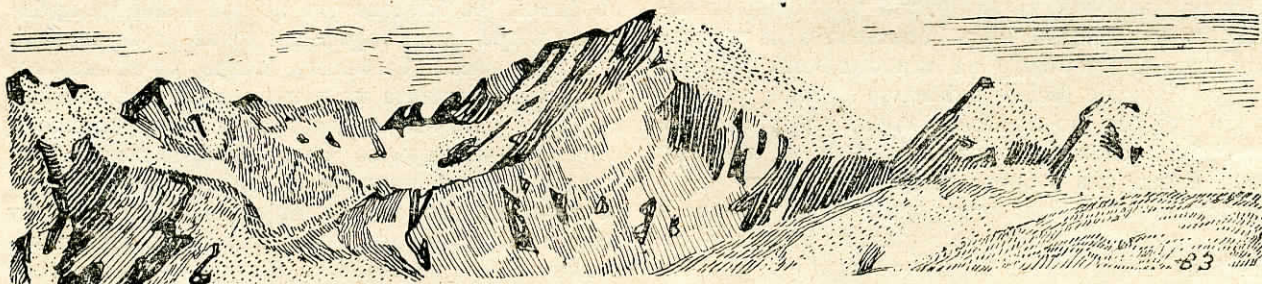
de Glaces (глетчера) и Mont Blanc съпровождатъ завистливо всѣко наше движение. Отъ тукъ, следъ малкъ престой, за двадесетъ минути срещу 40 франка сме въ низината. Продължава да ме мжчи страшна, неутолима жажда. Иначе съмъ отлично.

Не бихъ съветвалъ никого да предприема изкачването на Монъ-Бланъ презъ Grands Mulets. Не само, че е по-скъпо (безъ преношуване въ хотела не е възможно), но и човѣкъ рискува въобще да не се качи на върха, защото пжтътъ е много дълъгъ (около осемъ часа), и отегчителенъ. Трѣбва да се тръгне въ 1 часа следъ полунощъ, по тъмно. При прѣсенъ снѣгъ ходенето не само ще е трудно, но и опасно, защото неусѣтно може да се нагази въ нѣкоя слабо покрита отъ новия снѣгъ пукнатина. Ако ли пжкъ, поради много непостоянното време евентуално стане нужда да се престои повече отъ единъ день въ хотела, излетѣтъ ще излѣзе солень. Изпълнениятъ отъ насъ маршрутъ е наистина малко по-опасенъ (изкачването на Aiguille du Goûter, но затова пжкъ е несравнено по-ефтинъ, по-краткъ и по-приятенъ. Освенъ това никога да не се тръгва самъ, както поради незнание на условията и липса на другари сторихъ азъ, защото таксата на водача и разноскитѣ му и за единъ и за десетъ души е една и сжща.

Това бѣха горе-долу мислитѣ, които размѣнихме водача ми и азъ, седнали на терасата на едно кафене. Подъ насъ се пѣни, бунтува се и гърми р. Arve, а отсрѣца ни кима привѣтливо глава нашия близкъ вече познайникъ — Монъ-Бланъ. Разговорътъ все се върти около него и ние не можемъ, като хипнотизирани, да отклонимъ погледа си отъ сребриститѣ му склонове, които се кжпятъ въ потокъ слънчеви лжчи.

Когато привечеръ седнахъ, изморенъ и капналь за сънъ въ влака за Женева, бѣше ме налегнала такава апатия, че просто не ми се поглеждаше презъ прозореца. Все пакъ не пропуснахъ да се сбогувамъ съ Монъ-Бланъ и веригата му при последния завой, който ги закриваше постепенно за взора ми. Ще ли ги споходя нѣкога пакъ?

Ил. Столѣтовъ.

РОДОПСКА ИДИЛИЯ

(Изъ „Родопитѣ отварятъ своитѣ съкровищници“).

На Ботѣо Савовѣ, авторѣ на родопската
поема „Бабекъ“.

Слънцето едвамъ се бѣ изкачило надъ чала, когато стигнахме влашкото селище: 50—60 колиби, струпани въ единъ жгълъ на Куртово поле.

Отиваме въ дома на кехаята. Въ колибата пламти голѣмъ огънь отъ сухи борови клони. Огнището нѣма куминъ — на покрива е пробита малка четвъртита дупка, но димѣтъ рѣдко благоволява да се промъкне презъ нея, а се събира горе като лекъ синкавъ балдахинъ. И може би затова влашкитѣ колиби се строятъ съ необикновено високи тавани — инѣче съвсемъ не би могло да се диша отъ пушекъ.

Влашкитѣ колиби — Бѣловци не правятъ разлика между власи и каракачани — нѣматъ прозорци. Две-три отъ дѣскитѣ на покрива сж оставени подвижни: когато играе слънцето, вдигатъ ги за свѣтлина, а вечеръ ги затварятъ. Вали ли дъждъ, дѣскитѣ не се вдигатъ и въ колибата е полумракъ. Повечето врати сж безъ резета: на двата си края вратата има две малки колчета, които влизатъ въ две дупки извъртани въ подпорнитѣ греди — на тѣзи колчета вратата се крепи и движи.

Колибитѣ сж доста обширни. Построени сж отъ недѣлани борови стебла, наредени хоризонтално едно надъ друго и покрити съ „капаци“ — така се наричатъ първитѣ дѣски, които падатъ отъ облия трупъ, когато бичкията му дава правоъгълна форма. Цепнатинитѣ на колибата сж натѣпкани съ мѣхъ.

Власитѣ носятъ интересни вълнени дрехи, които по кройка напомнятъ старинно войнишко облѣкло. Тѣ сж номадско племе и главниятъ имъ поминѣкъ е овчарството. Кѣмъ октом. тѣ слизатъ въ полето на Тракия, понесли на многобройнитѣ си коне всичкото си имущество: тенекии, масло и сирене; торби кашкавалъ; кошове вълна и въ тѣхъ рошави деца; красиво изтъкани чували отъ чиста вълна, натѣпкани съ покжщница; и черги, черги безброй: разноцвѣтни влакнести килимчета съ дълги ресни. Тѣ сж постелка и завивка на семейството, гордостъ и разтуха на влахникитѣ, които сами предатъ, боядисватъ и тъкатъ.

Пѣстритѣ кервани се движатъ съ шумъ и непрестанни викове. Но викатъ само мъжете и децата. Женитѣ сж срамежливи и мълчатъ.

Въ ранна пролѣтъ, керванитѣ потеглятъ обратно. Струва ми се, че връщането е по тихо: изкарали тежка зима пълна съ грижи за храна и

подслонъ на добитѣка, власитѣ нѣматъ сърдце за буйни викове. Само бързатъ — часъ по-скоро да стигнатъ въ недрата на планинитѣ, гдето се чувствуватъ у дома си.

Безбройнитѣ имъ стада се движатъ почти безшумно и оставатъ следъ себе си гжстъ облакъ прахъ. Старъ оселъ, съ два газени сандѣка на самара, крачи предъ стадото и непрестанно крои съ ушитѣ си, сѣкашъ отмѣрва крачкитѣ си, че безъ да гледа назадъ, върви точно споредъ овцитѣ, нито избързва, нито изостава.

Рунтави песове съ бодили по опашкитѣ, плахо се шуратъ край стадото: всички селски чучета неистиво ги лаятъ, а децата ги замѣрватъ съ ка-

На слизане кѣмъ Grands Mulets

фот. О. Barlellay

мѣни. И кой знае защо, рунтавитѣ горяни, които въ планината се давятъ съ вълци — и затова носятъ на врата бодливи гривни, ужъ звѣроветѣ да не могатъ да ги одушатъ — тукъ свиватъ опашка предъ малкитѣ палета и се притискатъ до овцитѣ. Само когато покажатъ жбитѣ си, ставатъ страшни и приближилото ги пале съ квичене избѣгва, за да ги лае отдалече.

Само два пѣти въ годината: ранна пролѣтъ и късна есенъ, селото вижда тоя пѣстъръ и шуменъ керванъ, който носи милионно богатство. Презъ останалото време всичко си стои въ планината или на зимна кашла въ Тракия. Никой не слиза въ селото, а още по-малко въ града. Тамъ при стадата, тѣ работятъ, женятъ се, боледуватъ и мратъ. Който иска да ги види, трѣбва да отиде при тѣхъ — тѣ не слизатъ при никого.

Изключение правятъ само онѣ власи, които

каратъ „кирия“. По тѣснитѣ и урвести пжтеки, гдето не може да мине кола, дървениятъ материалъ се прекарва съ влашки коне и мулета. Кирията е скъпа и е едно голѣмо доходно перо на семейството. Съ тоя занаятъ се занимаватъ младитѣ, обикновено синоветѣ, а бацитѣ оставатъ при стадата. Женитѣ работятъ само въ къщи — нито пасятъ овцетѣ, нито наглеждатъ мандритѣ. Скитането по планината е опасно и затова ревнивиятъ влахъ всичко е оставилъ за себе си.

Но тази пѣстра и жизнерадостна идилгия вече е само споменъ! Равенъ пжтъ прорѣза дефилето на Яденица, свърза Юндола съ желѣзницата — и живописнитѣ влашки пжтеки запуснѣха. Тежки коли и камионетки запъплаха отъ планината къмъ града, денонощно пренасяха трупе, греди и дъски, бравата по-безмилостно удряше — и красотата на родопскитѣ планини се превърна въ оцапани банкноти.

Идва пролѣтъ, но безбройни стада не се възкачватъ въ Родопитѣ, нито въ късна есенъ шумнитѣ кървани изпълнятъ селото съ шумъ и богатство. Кжде изчезна всичко това? Едни отидоха въ крайморска Тракия и, подмамени отъ много пари, оставиха тамъ всичко, що даваше смисълъ на простия имъ животъ. Какво ли правятъ съ паритѣ си онѣзи хорица, които не можеха да дочакатъ ластовичкитѣ и рано преди тѣхъ трѣгваха за родопскитѣ поляни?

Когато отида въ Родопитѣ сега, споменътъ за миналото ме следи като милъ съпжтникъ, който хубаво разказва тжжни нѣща. Буйнитѣ родопски гори, безбройнитѣ стада, пѣстритѣ кървани — съвпадатъ съ моето юношество. И да си спомнямъ за тѣхъ е радостъ, подобна на скръбна усмивка.

* * *

Родопскитѣ „власи“ били както казватъ учитѣ, потомци на стари римски войници, заселени главно около планината Пиндъ, презъ време на римското владичество на Балканския полуостровъ. Колкото повече мѣстното население се бунтувало, толкова римскитѣ гарнизони се увеличавали (значи, ще кажемъ ние сега, да тормозятъ мѣстното население, било старъ занаятъ на власитѣ). Следъ падането на Римъ, колониститѣ, които сж били сбирщина, и не етническо цѣло, се разбѣгали по планинитѣ, кждето скитатъ и до днесъ. У власитѣ има предание, че нѣкога сж живѣли въ Албания, но когато Али паша, приятелътъ на Байрона, се обявилъ за независимъ владетель, изгонилъ ги изъ царството си и тѣ се прѣснали по цѣла южна България и Македония.

Тѣ говорятъ разваленъ латински езикъ, наричанъ отъ мѣстнитѣ селяни, не безъ известно презрение — „влашки“. Но всички власи знаятъ български. Нѣкои говорятъ грѣцки и турски. Знаменитъ представител на тѣхната култура бѣше Георги Граматика. По рѣдко изключение, той бѣ грамотенъ, имаше евангелието на три езици и

минаваше за много ученъ. Надъ колибата си бѣше окачилъ дѣсчица съ следния надписъ:

Ego scribo
Εγὼ γράφω
Азъ пиша

Но този ученъ мжжъ не можеше да бжде вѣченъ: той се помина преди двадесетина години и съ него умрѣ и влашката наука.

Власитѣ изобщо сж много неприветливъ народъ. Своенравни, жестоки, свадливи, негостоприемни, алчни за пари. Когато купувашъ нѣщо, лъжатъ те въ очитѣ и не се смущаватъ нито отъ най-явното изобличение. За тѣхъ истина и лъжа, справедливостъ и неправда се изчерпватъ съ една кратка дума: интересъ. Отъ хиляди години изгубили отечеството си, а заедно съ него изгубили всѣки общественъ и културенъ идеалъ, тѣзи люде сж живѣли съ затворени души, обхванати отъ егоизъмъ и жажда за обогатяване съ всички срѣдства — чѣрти свойствени на всѣки ниско културенъ човѣкъ.

* * *

Уморени отъ дългия пжтъ, ние почти цѣлия день прекарахме въ колибата, край огнището. До огъня всрѣдъ лѣто — и това е удоволствие, което домоседътъ никога не ще познае!

Всички мже сж на работа: въ колибата сж останали само женитѣ и децата. Седнала въ единъ полутъменъ жгълъ, Гѣра, най-малката дъщеря на кехаята, влачи вѣлна по най-първобитенъ начинъ. До нея снаха ѝ, права, преде, а майката наглежда децата и готви вечеря.

— Защо си губите времето така? Запитахъ азъ, за да покажа, че не Гѣра, а нейната работа неотклонно привлича очитѣ ми. — Наесень, когато слезете въ града ще дадете вѣлната на дарака и за нѣколко лева ще я овлачатъ и опредатъ много похубаво отъ васъ, а сега можете да се занимавате съ по-доходни работи.

Въпросътъ бѣ отправенъ къмъ Гѣра — искаше ми се най-после да чуя поне гласа ѝ, защото половинъ день вече тя не бѣ проговорила нито дума. Но тя не се обади, не отговори, не направи нито едно движение, за да покаже че моитѣ думи я засѣгатъ.

— Така е, синко, обади се старата отъ жгѣла. Така е, ама какво да правимъ. Обичаятъ ни е такъвъ. Всички така правятъ и ние трѣбва като тѣхъ.

Гѣра е най-малката дъщеря на домовладиката. Тя е само на 16 години, а е едра и развита като 20-годишна мома. Никога не бѣхъ виждалъ слѣти две крайности: извънредна физическа сила и пленителна женственостъ. Гѣра отъ нѣколко километра далечъ носи на рамото си грамаденъ бѣкълъ вода, който азъ едвамъ бихъ повдигналъ. Тя

ходи боса по заскрежената трева, когато азъ зъзна подъ зимното си палто.

Гледамъ я предпазливо, да не обърна внимание на домашнитъ й. Тя е мургава и румъна. Очитъ й сж голъми и тъмни като бурни небеса, а младитъ й гърди, напразно стегнати въ грубъ сукманъ, се повдигатъ мощно и пленяватъ. Устнитъ сж въздебели, мургави и налѣти съ кипнала кръвъ.

Съкрушителна страсть лъха отъ тази планинка, израстнала всрѣдъ дивата природа и всмукала всичката й дива красота. . .

Бѣ се стъмнило, когато кехаята се завърна отъ мандрата. Той любезно ни поздрави и седна до огъня алатурка. Гора поднесе „плоската“ и всички мжже пихме изъ калаченото смукало. Следъ вечеря поднесоха по чаша котмачъ, едно обикновено вкусно питие, приготвено отъ сгъстено млѣко.

Гора и снаха й раздигаха софрата, сънаведени глави и мълчаливи. Тѣ не вечеряха съ насъ, дори не напуснаха работата си, докато ние се хранѣхме. Обслужваше ни старата — жената на домакинтъ.

Пакъ се върнахме при огнището и запушихме. Трѣбваше да побързимъ малко, както е обичаятъ, и после да се смушимъ подъ чергитъ за сънъ.

Кехаята почва да ми се оплаква, че живота станалъ много тежъкъ, че гората се осѣкла и вече кирията намалѣла много, че горскитъ власти имъ забранявали да пасятъ стадата си въ младата гора и пр. и пр.

— Да... Да... Наистина животътъ станалъ труденъ, повтарямъ азъ безъ да го слушамъ и крадешкомъ поглеждамъ Гора, която пакъ бѣ седнала до дарака. И използвахъ една малка пауза, за да обърна разговора:

— Много работятъ вашитъ жени, бай Митре.

— Много! усмихна се той. Па трѣбва и да бързатъ, че скоро ще имаме сватба.

— Кого ще женишъ? живо запитахъ азъ.

— Гора ще женя, тя е вече годеница.

Не знамъ защо, сърдцето ми се сви отъ мъка, но казахъ ужъ зарадвамъ:

— Нека е честито. Ами за кого ще я женишъ?

— Момчето е отъ околнитъ колиби. Съ баща му сме добри приятели.

— Ами Гора? Тя... познава ли го?

— Не го познава още.

— Че какъ тѣй?!

— Азъ го познавамъ. Добро е момчето. Имотно е.

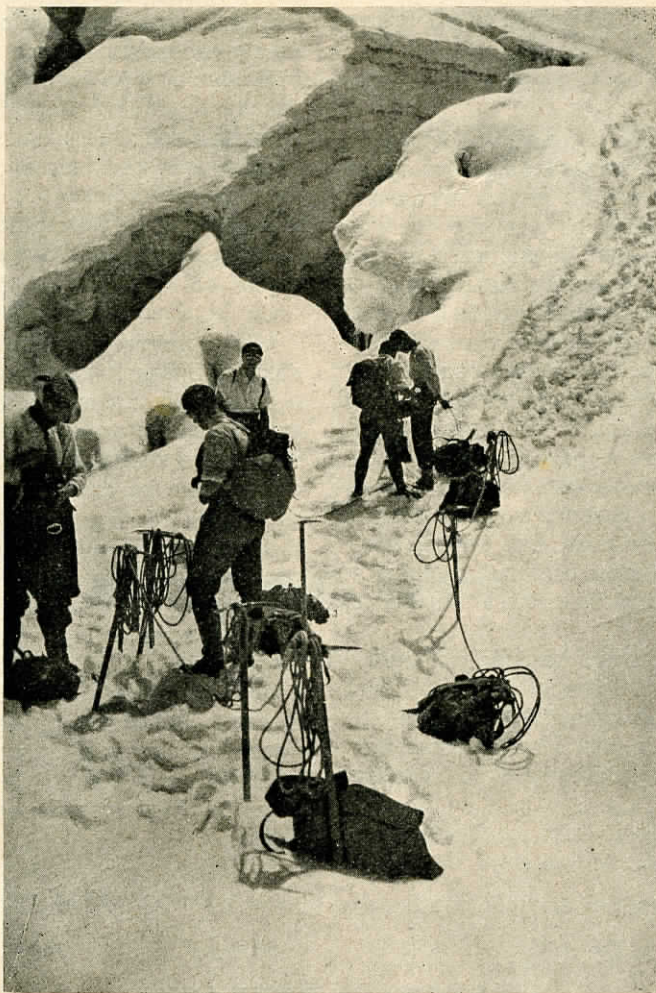
И той ми разказа, че споредъ тѣхнитъ обичай, момъкътъ и момата се сгодяватъ отъ родителитъ си. Не е необходимо да се познаватъ. Може и да не сж се виждали. Даже два дни следъ вѣнчавката, момчето не може да види невѣстата си. Чакъ на третия день вечерята, тя му се явява съ отбулено лице.

Въ надвечерието на обряда, женихътъ и сватове тъ яхнали найбуйнитъ коне, отиватъ да взематъ момата. Тя е накитена съ цвѣтя, монетни накити, сърма и кърпа така много, че на главата й се образува голъма и тежка корона; а върху лицето й се спуска гжсто покривало.

Качватъ момата на конь и, срѣдъ виковете и гърмежи, за бѣгомъ потеглятъ момковата кжца. Ако младоженцитъ сж отъ едно и сжщо село, конната процесия, при сжщитъ церемонии, заобикаля нѣколко пжти селото. Тѣзи обичаи вѣроятн сж остатъкъ отъ старитъ времена, когато мжжетъ силомъ сж крадѣли женитъ си.

Деверътъ, по-младия братъ на жениха, заема почетно мѣсто. Яхналъ лютъ конь, той върви найнапредъ и носи „фламбора“ — байракъ отъ червена кърпа и на върха на върлината забучена ябълка.

Следъ вѣнчавката, предъ прага на момковата кжца невѣстата взима тоягата отъ байрака и, пре-

фот. O. Barlellay

Връзване преди тръгване отъ Grands Mulets

ди да влезе, подава я на мъжа си. Съ тази тояга младоженецът удря невѣстата нѣколко пѣти по гърба и после ѝ я връща. Тя я приема и му целува ръка. Тази тояга е свещена: на нея съпругата трѣбва да преде и цѣлѣ животъ да помни, че мъжътъ има надъ нея неограничена властъ.

— Когато отивашъ при жена, казваше Ницше, не забравяй камшика.

— Ела тукъ, учителю. Тука жената сама туря камшикъ въ ръката на мъжа и пакъ е щастлива.

— Що е етика? — Не знамъ, ще отговори мъдрецътъ, а учениятъ ще тури очила и ще прелистѣ голѣми книги.

* * *

Нощта бързо напредна и въпреки огъня, въ колибата почна да става студено. Гора безстрастно слушаше разговора ни. Тя не се черви отъ щастие, когато се говорѣше за конното шествие отъ тази колиба до момковата къща, нито се възмути отъ мъдростта на влашкия Заратустра. — Едва ли! Тѣзи налѣти съ кипнала кръвъ устни не могатъ да не копнѣятъ за цѣлувки; това разцѣфнало като макъ тѣло не може да не гори за любовь. Но всичко е скрито дълбоко въ душата и далечъ отъ погледа на чуждитѣ, както подъ тази пепель въ огнището тлѣе паряща жерава.

Пакъ близо до огнището, послаха ни влакнестѣ черги. Бѣше твърде студено, а презъ нощта студътъ ставаше още по-голѣмъ. Отъ повече предпазливостъ азъ си облѣкохъ палтото, турихъ си каската и заедно съ туристическитѣ чорапи се гурнахъ подъ чергитѣ.

Гора ме погледна, усмихна се едва уловимо, и отиде та ми донесе една ужасно дебела черга. Мѣтна отгоре ми и бързо като свѣткавица ме погледна подъ гжститѣ си вежди. И мимолетно пакъ се усмихна, повече подигравателно, отколкото любовно.

— Какъ, тя се присмива надъ слабостта ми? Не, азъ не искамъ това...

И безъ колебание пожелахъ да хвърля отъ себе си всичко що ми е дала нашата култура и да обладая силата и живота на първобитния чвѣкъ. И въ полудремка, азъ следвахъ неясния пѣтъ на мечтата си. — Облеченъ въ сурови кожи, съ дебелъ кривакъ въ ръка, азъ дебня. Тя, полугола изподъ наметнатата звѣрска кожа, върви презъ гората. Азъ приближавамъ тихо и изведнажъ се хвърлямъ, страбчвамъ я съ желѣзнитѣ си ржце и я притискамъ до гърдитѣ си. Тя издава силенъ ревъ и съ не по-малка сила се мъчи да се освободи, да ми избѣгне. Напраздно тя ме хапе — нейнитѣ зъби ми причиняватъ сладка болка. Тя не може да се отскубне отъ ржцетѣ ми — съ тѣхъ азъ съмъ извивалъ вратоветѣ на най-свирепитѣ звѣрове. Тѣй изминава кой знае колко време. Най-после тя обезсилена отпуска глава на рамото ми и затваря очи отъ сладостна мъжа... Тѣй, въ мечти за силата и щастieto на пещерния човѣкъ, неусетно съмъ заспалъ подъ топлитѣ черги.

* * *

Азъ присѣдствувахъ на Горината сватба, видѣхъ момчето ѝ на буенъ конь, чухъ гърмежитѣ, и даже отидохъ въ съседнитѣ колиби, за да видя какъ Гора ще подаде фламбората, предъ прага на момковата къща. И не знамъ защо, моето юношеско сърдце се свиваше отъ мъжа...

Тѣкмо 16 години отъ тогава. Като преписвамъ тѣзи страници, оная Родопска идилия отново израства въ душата ми. Какво ли — защо да бждемъ сантиментални? Нали животътъ следва своя пѣтъ и руши всичко, най-първо мечтитѣ ни! Не бихъ желалъ да я видя вече. Като не се решавамъ да отида на Куртово, кждето всѣко лѣто ходѣхъ като юноша. Защото разрушението е убило всичко: красотата на родопскитѣ лесове и красотата на родопското момиче. Само споментътъ е вѣченъ, само въ душата ни красотитѣ не увѣхвватъ никога.

Люб. Владикинъ

ВЕСТИ И БЕЛЕЖКИ

Днешното време и планината. — Въ близкото минало се сочеше като идеалъ на човѣшкото щастие оставното като наследство отъ дългогодишнитѣ господари на раята — турцитѣ — сладкото бездействие. Жителътъ на нашия градъ — обикновено дребенъ еснафъ — нѣмаше другъ идеалъ. Къмъ планината нашето население гледаше като на източникъ на горивенъ материалъ и нищо друго. Известенъ е фактътъ за безразборното осичане на нашитѣ балкани съ неговитѣ сѣдбоносни послѣдствия: суши, пороища, свличане на почва, обезобразяване общия видъ на страната. Повикътъ за спасяването на планината и за предохранение на настѣпващото чрезъ това зло, наистина е още само книжовенъ. Бравдата на българина продължава въ сѣщия темпъ неговата самоубийствена работа.

Но ето че отъ известно време насамъ, подъ влиянието на Запада, стана единъ знаменателенъ преломъ въ отношенията на най-будната частъ отъ нашето население къмъ планината. На въпроса зададенъ въ Парижъ: „коя девойка какъвъ мъжъ предпочита“, всички запитани сѣ отговорили: „такъвъ, който се занимава и съ спортъ“. Здрави ржце, изпъкнали гърди, солидни крака, пъргаво тѣло, изпечена, огоряла отъ слънцето кожа — ето кое днесъ е еднакво задължително както за фабричния работникъ, така и за чиновника, пълномощния министъръ, дипломата, за домакия или за дамата отъ високото общество.

При това положение въ отношенията на културния човѣкъ къмъ планината стана рѣзъкъ обратъ.

Планинитѣ зпочватъ да бждатъ все по-често по-

сешаващи. Хилядите жители на градовете се срещат еднакво често в недрата на планината. Там те закаляват своето тѣло, развиват своите мѣщи, вентилират и развиват дробовете си, калят характерите си въ неустрашимост и равновѣсие, приобщават се съ красотата, величието и тихата жизнерадост на великата майка природа. Отъ там те почерпват нови чувства и нови идеи, които разкриват хоризонтите на други мирогледи и отношения на хората единъ къмъ другъ.

Д-ръ Ст. Кадиевъ

Вазовиятъ край. — Собствено, природните хубости всрѣдъ които е роденъ, расълъ, вдъхновявалъ и гдето днесъ броди духа на безсмъртния пѣвецъ народенъ Ив. Вазовъ. Приютенъ въ предхълмието, цѣло обрасло съ хубава борова гора, която издалечъ изглежда като тъмно-зеленъ килимъ, градчето Сопотъ — „Акча-Клисе“ (Бѣла-църква) кокетно показва островърхото кубе на църковната камбана и пѣколкото си тополи и кипариси, горди свидетели на славно минало и славни дни. Кълбести орѣхови дървета го заобикалятъ, а безброй плодови дървета заглушаватъ жилищата и носятъ хладъ на изморените и отрудени обитатели. Широкиятъ гърла на чешмите волно и безгрижно балбукатъ, оросяватъ и носятъ благодать на широките дворища.

Кога слънце се извне задъ кичестия Богданъ, лека сѣнка хвърля своя плащъ надъ тия красоти; нѣщо здраво, свежо, дишаще животъ се чувствува подъ широко разтворената грѣдъ; миризма отъ чубрица и липа пълни простора, на вълни долита и се смѣсва съ тая на смолистия боръ. А най-тѣсногърдия широко отваря поздри, диша волно, обилно и благославя Създателя.

Нѣма като стражъ стѣрчи развалина, стара църква, съ зеещи дупки и бѣли стени, които блуждаещия погледъ на пѣтника съ влизането си въ Стрѣмската долина, не може да отминне. Балкана гордо като великанъ издига своите плещи за да пази въ подножието си ценности за историка, и минало катъ едри бисери. Самъ испъстренъ съ вѣковни борови, букови, чамови гори, всрѣдъ обширни зелени пасбища, прорѣзани отъ безброй потоци на бистрите Монастирска и Лѣвица рѣки, съ клокаещи извори на Осѣма, кога вѣтъръ подухне, духътъ на Вазова съ тия на борци и витязи народни, пѣятъ пѣсенята на сладката свобода и грѣмливо се носятъ отъ долъ на долъ, отъ хълмъ на хълмъ...

Тукъ въ покой и самота, всрѣдъ хладните дебри на балкана, гдето шума на листака се смѣсва съ тоя на сребристи потоци подъ самото чело на Амбарица се гиздаво издига „Хижа“, где грохналъ пѣтникъ подслонъ ще намѣри.

Черни облаци кога надвисятъ, гората тѣга обхваща, всичко млѣква ведно съ сremeжливата цвелуга; само зловещия вой на орлите бѣлоглави раздиратъ тишината и каратъ да трѣпнатъ и боязливо озѣртатъ тѣнкогристи сѣрни запасли се на зелени поляни.

А слънце кога отново блѣсне, пѣсенята на сойката пѣстрокрила раздвижва дремящите листи, лениво подскача въ утрения хладъ и весело шушука на своите дружки за новъ день, за новъ животъ.

Листака, гората, водата, островърхите бори забили чела въ синенината, безброй разноцвѣтни билки и цвѣта, ведно съ хлада и тихия ароматъ, отъ вѣкове все една пѣсенъ пѣятъ, пѣсенята на Твореца, пѣсенята на Всемогущието му.

Свещ. П.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

IV редовенъ конгресъ на славянските туристи ще се състои въ София отъ 22 до 25 септември при следната програма:

21. IX. 1929 год.

Пристигане и посрещане на г. г. делегатите и гостите.

22. IX. 1929 год.

1. 9 часа сутринта — откриване на конгреса въ салона на Софийската Търговско-Индустриална Камара.
2. Приветствия отъ страна на официални мѣста и културни организации.
3. Прочитане и приемане на протоколите на последния (Люблинския) конгресъ.
4. Докладъ на отдѣлните съюзени дружества за извършеното презъ отчетната година.
5. 13 часа. — ОБѢДЪ.
6. 15 часа. — Продължение на заседанието: Рефератъ отъ члена на Върховния съветъ г. Илия Антоновъ на тема: „Стопанското значение на туризъма“.
7. Предложения отъ страна на г. г. делегатите на съюзените дружества.
8. 20½ ч. — Вечеря въ Градското Казино отъ Софийската община.

23. IX. 1929 год.

1. 9 часа сутринта. — Разглеждане на София.
2. 12 часа. — Тръгване съ автомобили за Витоша — хижа „Алеко“.
- 14 часа. — Обѣдъ на хижата и евентуално продължение на заседанията.

3. 20½ часа. — Вечеря въ хотелъ „Юнионъ Паласъ“ отъ Българското Туристическо Дружество.

24. IX. 1929 год.

1. 7 часа сутринта. — Тръгване съ автомобили за Рилския манастиръ.
2. 13 часа. — Обѣдъ и разглеждане на манастира.
3. 16 часа. — Тръгване за Чамъ-Корня.
4. 20½ часа. — Вечеря и нощувка въ Чамъ-Корня.

25. IX. 1929 год.

1. 9 часа сутринта. — Отиване до Сарж-гѣолъ — Маричината долина.
2. 13 часа. — Обѣдъ въ Чамъ-Корня и закриване на конгреса.
3. 15 часа. — Връщане въ София.

Дупнишки клонъ „Рилски езера“. — Презъ сезона клонъ е уредилъ 7 излета. Последните се посещаватъ доста много. Единъ отъ тяхъ е билъ до Осоговската хижа, посетенъ отъ 25 излетника. Дадена е една кино-вечеръ на открито въ градската градина съ филма къмъ върха на земята: (Монтъ Еверець), посетена извънредно много. Този филмъ даде голѣма пропаганда на туризма. Препоръчваме на всички клонове да го прожектиратъ. Могатъ да го изискатъ отъ Кино Университета въ София. Клонъ издава туристически листъ „Рилски езера“. Излѣзе 3 брой. Излиза месечно. Спалната е отворена и се посещава отъ минаващи туристи. Хижа „Скавица“ се посещава доста много. При нея има уреденъ и бюфетъ.

Дупница. — Хижата „Скакавица“, построена през годинит 1921—1922 г. съ силит и срѣдствата изключително на Дупнишкит туристи и гражданство. Построена въ мѣстността Скакавица, на края на лесния пояс на височина 1870 м. надъ морското равнище. На лѣвата рѣчна тераса, подъ голѣмия скакавишки водопадъ, чиято рѣка води началото си отъ Скакавишкото езеро на височина 2100 м. Тя отстои отъ седалището на клона 13 клм. шосе и 6 часа умѣренъ балкански пѣть. Последния почва отъ курорта Сепарева баня по рѣка Валявица до красивото ез. „Паничище“ — най-низкото езеро въ Рила пл., вгнездено въ красива и голѣма иглолистна гора. Нататѣкъ пѣтя води все изъ иглолистни гори и буйни балкански потоци.

Другъ пѣть за хижата по долината на р. Отовица прехвърля вр. Кабулъ 2535 м. в. и се спуска презъ стрѣмния неговъ северенъ склонъ въ хижата.

Той е само за пешеходци и се минава 1½ денъ съ ношувка въ балкана.

Отъ хижата могатъ да се правятъ следнит излети:

1. До Самоковъ, прѣко долината на р. Джерменъ по пл. Св. Духъ, за единъ денъ.

2. Прѣко водопада между р. Джерменъ и р. Черни Искъръ, за Искроветъ и Самоковъ.

3. За Еди гьолъ (7-тъ езера) вр. Дамка 2673 м. Малко Пазаръ Деро за Рил. манастиръ за единъ денъ умѣренъ ходъ.

4. — Съ отклонение отъ вр. Дамка до Елени вр. 2731 м. за Рил. манастиръ.

5. — Сжщо отъ Малко Пазаръ Деро за Градинскит езера — Дупница за 1½ денъ.

6. — Сжщо отклонение отъ Малко Пазаръ Деро за Дупница по р. Дупнишка Бистрица за 1 денъ.

Хижата има голѣма веранда съ погледъ за Самоковско, пл. Св. Духъ и Голѣмия Скакавишки водопадъ. Етажа има две голѣми и една малка стая, кждето могатъ да преношуватъ 60 хора. Тавански етажъ съ мѣсто за преспиване на окл. 50 души. Общо хижата може да даде подслонъ на 110 човѣка. Въ околността на хижата има хубава поляна, обраснала съ хубави иглолистни гори. Презъ последната протича бистра и тиха при самата хижа р. Скакавица.

Клона ни уреди на 19. V. 1929 г. голѣмо туристическо увеселение. Последното бѣ добре посетено и даде чистъ приходъ около 8,000 лв. Спалнит при дружеството се коренно преустройватъ и ще бждатъ готови къмъ 20 юний. Ще се състоятъ отъ 10 пружинени легла добре обзаведени. Всички туристи отъ тази дата ще могатъ да разчитатъ на добъръ и ефтинъ подслонъ.

Хижа „Осогово“ разположена подъ в. Кюнекъ въ Осогово на 1650 м. надъ м. р. отстои на 4 часа отъ Кюстендилъ, 3 часа отъ в. Руенъ, 1½ часа отъ Черни връхъ е изцѣло завършена и има въ първия етажъ съ две хубави стаи широки, стѣклена веранда и кухня съ омивалникъ, чешма, печка и необходимит кухненски принадлежности. На втория етажъ има три стаи, а въ сутерена две помещения. Въ четири стаи сж поставени 20 кровати съ пружини, туфлеци, чершафи, възглавници. Общо хижата може да даде подслонъ на около 150 души. Установени сж такси за денуване и ношуване. Въ района на хижата, съ съдействието на бюрото за укрепяване на пороищата е започнато залесяване. Залесени сж вече 22,000 борчета. Предстои ново залесяване западно отъ хижата и вододейната област. По настояване на клона, пѣтя който минава покрай хижата по направление къмъ крайграничнит близки села е включенъ въ шосейната мрежа и е пристѣпено къмъ направата му.

Хижата, предметъ на най-голѣмо внимание отъ страна на клоновит рѣководители, по своята уредба

буди внимание и удивление въ всички посетители съ своит вътрешни удобства, учтивъ пазачъ винаги на разположение на гоститъ, телефонъ, хубава нежностъ, близки обекти за излети и пр. Хижата може да бжде използвана и като туристическо планинско лѣтoviще. Подвоза на храна е удобенъ и сигуренъ.

Отъ друга страна хижата като подслонъ е виновница за създаване на удобни пѣтища, се цени добре вече и отъ мѣстното население.

Хижата не е снабдена съ гърмоотводъ и не е осигурена противъ пожаръ. Необходимо е това да се направи, за да се избѣгнатъ възможни евентуалности и загуби.

Извършеното до сега отъ кюстендилскит туристи заслужава похвала и нашитъ адмирации. Съ неутихналъ ентусиазмъ тѣ преодолѣха голѣми трудности за да изградятъ този туристически паметникъ, символъ на себепризнание и туристически и обществени добродѣтели.

КНИЖНИНА

Упжтване за антропогеографски изучвания въ България отъ Йорданъ Захариевъ, Издание на Министерството на просвѣщенiето, приложение къмъ „Учил. прегледъ“ кн. 6. 1928 година.

— Отъ сжщия авторъ.

„Село Слокощица“, антропогеографско изучване, прибавка къмъ „Учил. прегледъ“ год. XXVIII, кн. 6.

Съ първата книга авторътъ дава подробни упжтвания за изучване селищата на българскит земи въ всѣко отношение, а съ втората дава възможностъ на всѣки, който се интересува да се запознае съ начинътъ по който да събере и подреди събрания материалъ.

Редакцията препорѣчва горнитъ две упжтвания.

СКРЪБНИ ВЕСТИ.

— **Н. Алексиевъ**, почетенъ членъ на Българското туристическо дружество, починалъ въ Враца. За този нашъ старъ другаръ ще дадемъ по-подробни бележки.

— **Панчо М. Маневски** членъ на клона Равни чалъ отъ Костенецъ, починалъ на 16. VI т. г. при автомобилна катастрофа въ Неврокопъ.

— **Давидъ Алвасъ** членъ на Софийския клонъ „Алеко Константиновъ“, починалъ на 23. VIII т. г. отъ рана, получена при автомобилна катастрофа въ Панчарево.

— **Зора М. Лесева**, членка на Долнобанския клонъ „Ибърски туристъ“ следъ тежко боледуване починала на 6. IX. т. г.

Миръ на душитъ имъ!

Съдържание: — Н. Галчовъ, Къмъ обединение; Ил. Столѣтовъ, На Монъ-Бланъ; Люб. Владинъ, Родопска идилия; Д-ръ Кадиевъ, Днешното време и планината; Свещ. П., Вазовиятъ край; Дружественъ животъ. Снимки на масива и върха Монъ-Бланъ.